

SADRŽAJ

LEKTORISANJE TEKSTOVA	5
Šta je lektura?	5
Šta je uređivanje?	5
Šta je prerada teksta?	6
Lektor	7
Šta je kartica teksta?	7
Šta lektor radi?	8
Vrste lektorskih simbola	9
Osnovni lektorski simboli	10
Načini unosa lektorskih simbola u tekst i njihove vrste	10
Simboli za identifikaciju i korekciju grešaka u rasporedu teksta na strani	11
Hifenacija	11
Obaveze koje ima samo lektor	12
Pravila kucanja u Wordu	13
Ekavski i ijekavski izgovor	14
Pravopis – pisanje velikih i malih početnih slova	18
NATPISI I POTPISI	26
SKRAĆENICE	27
INTERPUNKCIJSKI GALIMATIJAS	33

PLEONAZMI	34
LISTA PLEONAZAMA	34
BIROKRATSKE (ZLO)UPOTREBE JEZIKA	36
NAJUPORNIJE GREŠKE – JEZIČKE PIJAVICE	38

LEKTORISANJE TEKSTOVA

Često možete čuti za pojmove poput uređivanja, prerađivanja ili korekture teksta. Moramo se zapitati koja je razlika između njih? Veoma je važno da shvatite razliku, jer će vam pomoći da kvalitetnije kreirate tekst.

Šta je lektura?

Lektura je čest oblik uređivanja tekstova. Kada imate napisan tekst, posao lektora ili urednika jeste da pažljivo provjeri rad zbog mogućih osnovnih, pravopisnih i interpunkcijskih grešaka. Lektor takođe može ispravljati literarne, gramatičke, stilске i jezičke greške u rukopisu. Takođe, može provjeriti osnovno formatiranje, kao što su margine i veličina fonta.

Lekturu treba da obavi stručnjak koji je specijalizovan za ovaj posao. Lektor će sadržaj teksta u potpunosti uskladiti sa pravopisnim i gramatičkim pravilima jezika. Lektura zahtijeva visok stepen koncentracije, dobro poznavanje jezika i uočavanje teško primjetnih grešaka. Lekturu mogu obavljati profesionalni lektori, prevodioci, prof. jezika i književnosti i diplomirani filozofi sa dugotrajnim iskustvom.

Šta je uređivanje?

Uređivanje članka ili bilo kog drugog sadržaja zahtijeva korekciju greške i kreativno prevođenje. Dosta se vremena potroši na uređivanje teksta nakon završetka. Ovdje je potrebno da

shvatite da li postoje neke izmjene kada je u pitanju struktura i sadržaj vašeg rada. U idealnom slučaju, najbolje je raditi sa profesionalcem prilikom uređivanja važnog dokumenta. Razlog je jednostavan, pisac može da bude pristrasan prema svom radu i često neće moći da vidi greške. Postoje situacije prilikom uređivanja kada bi djelove vašeg teksta možda trebalo proširiti primjerima ili detaljnim objašnjenjima. Uređivanje članka, dokumenta ili knjige je obavezno ako želite da ponudite ugodno iskustvo čitanja. Takođe će vam dati priliku da dodate informacije ili ispravite ono što ste već napisali.

Uređivanje uključuje detaljniji pregled rada. Urednik će provjeriti i ispraviti pogrešnu gramatiku ili pravopis i izvršiti izmjene u tekstu, kako bi se osigurao da je vaš tekst koherentan i jasan. Ako neke informacije nedostaju ili nisu jasne, urednik će napraviti potrebne izmjene ili dopune. Urednik će takođe provjeriti formatiranje npr. ako se morate pridržavati određenog stila. Rad sa dobrim urednikom će vam pomoći da postignete najbolje rezultate.

Šta je prerada teksta?

Ako želite da napravite novi tekst iz nečega što već postoji, prerada teksta može da vam pomogne. Za razliku od uređivanja, prerada već postojećeg teksta zahtijeva da potpuno reformulišete cio sadržaj. Preradom teksta možete reorganizovati već postojeći tekst sa tendencijom da se sadržaj proširi ili skрати, kako bi čitaoci vaših tekstova shvatili o čemu govorite. Cilj vam je da izbjegnute tekst. Takođe je važno da prerađeni tekst nekoliko puta provjerite kako biste mogli da napravite dodatne ispravke ili da dodate informacije.

Lektor

Lat. *Lector* čitalac, čitač, čitatelj, predavač jezika; riječ koja je mijenjala značenje kroz vjekove.

Danas, riječ lektor znači stručnjak koji poboljšava izražavanje u rukopisu za štampanje ili govorenje. Lektor je profesija u izdavačkim preduzećima i redakcijama. U antičkom Rimu lektor je obrazovani rob koji gospodarima čita književna i filozofska djela. U srednjem vijeku lektor je učitelj nastavnik koji ne mora da ima akademski stepen. Na univerzitetima danas lektor je predavač i učitelj živih jezika. U pozorištu, lektor ispravlja i ocjenjuje rukopise prije objavljivanja; ispravljač jezikoslovac, lingvist koji podučava scenske izvođače da u skladu sa stilom pozorišnog komada i karakteristikama jezika kojim je djelo pisano proza, stih, epoha kao i karakternim, demografskim, sociološkim i drugim osobinama svakog lika, govorno pravilno interpretiraju tekst djela prilikom izvođenja.

Šta je kartica teksta?

Budući da tekst nema težinu, pa ga ne možemo izmjeriti u gramima, moralo se smisliti kako mjeriti količinu teksta – po kartici. Ta je informacija potrebna nama lektorima, zatim prevodiocima, novinarima, piscima i svima koji rade na tekstu te prema količini teksta obračunavaju cijenu.

Donedavno je bilo uobičajeno da karticu teksta čini 1800 slovnih znakova, uključujući i razmake. Od skora prevodioci i sudski tumači definišu karticu kao 1500 znakova s razmacima, i tom se mjerom sada služe svi.

Zašto se tekst računa u karticama, a ne u stranicama? Zato što prema broju stranica ne znamo koliko teksta na njima ima. Znači, na jednoj stranici možemo napisati samo jednu riječ, a na drugoj 500 riječi sitnim slovima. Kako bismo tačno znali koliko ima teksta, broj znakova je najvažniji. Pod brojem znakova mislimo ne samo na slova, nego i na interpunkcijske znakove i razmake. Inače, višak ili manjak razmaka jedna je od češćih pogrešaka prilikom pisanja tekstova.

Kako izračunati broj znakova? U Wordu je to sasvim jednostavno. Označite tekst kojem želite izmjeriti količinu, kliknite na Pregled i potom na Brojanje riječi. Prikazaće vam se prozorčić s popisom u kojem možete vidjeti koliko ima znakova bez razmaka, koliko s razmacima te broj riječi, redaka i odlomaka.

Šta lektor radi?

Lektor čitajući tekst utvrđuje:

- da li je riječ, fraza, rečenica, poglavlje, neophodno, adekvatno, usklađeno sa ostatkom teksta;
- da li će čitalac pravilno razumjeti poruku;
- da li je dobar izbor riječi;
- da li je riječ razumljiva čitalačkoj publici kojoj je upućena;
- da li je žargonska riječ razumljiva čitaocima ili je potreban njen prevod.

Lektorski simboli i znakovi specijalne su oznake kojima se obilježavaju identifikovane greške u tekstu u bilo kojoj fazi identifikacije jezičkih grešaka. Lektorske znakove koriste, pored

lektora, svi oni koji u procesu pripreme publikacije ukazuju na uočene greške, sugeriraju ispravke, ističu nejasnoće, te se ponekad ovi znakovi nazivaju i korektorskim.

Vrste lektorskih simbola

Lektorske simbole možemo podijeliti na dvije osnovne grupe:

1. tekstualni (promjenljivi);
2. stalni (nepromjenljivi).

Stalni znaci služe za obilježavanje identifikovanih grešaka u tekstu i oni su tačno određeni, dogovoreni znaci (simboli koji zamjenjuju riječ; simboli koji zamjenjuju ili ubacuju izostavljeni znak interpunkcije; simboli koji ukazuju na neophodne promjene ili greške u formatu teksta; simboli koji ukazuju na neophodne promjene ili odstupanja u izgledu teksta).

Svaku ispravku treba obilježiti znakom – čitko i jasno, kako na mjestu koje se ispravlja tako i na ivici.

 - delatur, neka se briše, da se izbaci	 - ukloni razmak-sastavi	 - uvuci red, odnosno povećaj uvlačenje
 - vertatur, neka se okrene	 - ostavi razmak-rastavi	 - znak za uvlačenje početnog reda
 - znak za unošenje izostavljenog teksta	 - smanji razmak	 - treba spojiti dva reda (pasusa)
 - izmeni redosled slova, reči ili delova rečenica (ili koristiš brojeve)	 - povećaj razmak	 - premesti red ili više redova na odgovarajuće mesto
 - ostaje! kada je reč ili deo teksta pogrešno precrtan	 - povećaj belinu između 2 reda	 - ukloni uzrok prijanja sloga
	 - smanji belinu između 2 reda	 - oštećeno slovo
	 - ispravi pogrešno uvučen red	

Lektorski simboli

Osnovni lektorski simboli

Lektorski simbol *ubaciti*.

Lektorski simbol *obrisati*.

Lektorski simbol *smanjiti razmak, primaknuti*.

Lektorski simbol *preokrenuti, zamijeniti mjesta, obrnuti mjesta*.

Lektorski znak za ispisati *slovima, provjeriti transkripciju, provjeriti način pisanja*.

Lektorski simboli koji ukazuju na promjenu veličine slova.

Lektorski simbol kojim lektor ukazuje da se njegova ispravka, preporuka, zanemari.

Načini unosa lektorskih simbola u tekst i njihove vrste

Lektorski simboli se unose na mjesto u tekstu gdje je greška identifikovana i na margini teksta, u istom redu gdje je u tekstu identifikovana greška. Na margini se upisuje simbol, koji je upisan i na identifikovanoj grešci u tekstu, i preporuka za ispravku, korigovana varijanta. Simboli se unose ručno, obično crvenom olovkom, na mjesto u tekstu gdje se nalazi greška. Unosi se odgovarajući simbol, onaj koji ukazuje na vrstu greške tj. šta je potrebno ispraviti. U istom redu, na margini, unosi se isti znak, ponekad se precizira tj. iznad njega se piše šta u šta treba promijeniti.

Simboli za identifikaciju i korekciju grešaka u rasporedu teksta na strani

Simbol za pomjeranje teksta u lijevo, u desno, gore i dolje.

Simbol za centriranje teksta na strani.

Simbol za prebacivanje teksta.

Simbol za označavanje početka paragrafa.

Simbol za prelom teksta.

Simbol za ukazivanje na loše urađen prelom teksta na strani.

Hifenacija

Hifenacija je prenos riječi iz jednog reda u drugi. Ukoliko pišemo tekst rukom ili ga unosimo pisaćom mašinom, kod prenosa dijela riječi iz reda u red, vodićemo se osnovnim principom maternjeg jezika.

Širenjem upotrebe računara, kao načina unosa teksta, stvar se donekle promijenila. Softverski su regulisani načini prenosa djelova reči. Klikom na opciju, u Word-u, na Toolbar-u, u okviru odjeljka Layout, Hyphenationom uključujemo ili isključujemo ubacivanje crtice i dijeljenje riječi na kraju reda, biramo izgled teksta na kraju reda.

Treba napomenuti da je hifenacija dobro softverski urađena. Softverski algoritmi za podjelu reči na slogove, što je osnova na kojoj funkcioniše hifencija, DTP programa je dobro urađena za engleski jezik, i za još neke svjetske jezike francuski, njemački, španski...) dok za većinu ostalih svjetskih jezika nisu.

Naš jezik, zbog malog tržišta koje ga upotrebljava, nije bio interesantan softverskim firmama i inženjerima, te je ovaj dio ostao slabo razijen od strane velikih kompjuterskih korporacija. Zbog toga, nerijetko, uočavamo englesku hifenaciju u tekstu na našem jeziku. Poslednjih decenija, u okviru projekta za korekciju teksta na srpskom jeziku RAS, dolazi do razvoja alatki za hifenaciju na našem jeziku na oba pisma, i na latinici i na ćirilici.

RAS hifenacija funkcioniše tako što u tekst, unešen u Word-u, ubacuje nevidljive Optional Hyphen kodove, možemo ih vidjeti na ekranu ako aktiviramo opcije Show/Hide).

Obaveze koje ima samo lektor

Lektor, kao jezički stručnjak, tekst ne čita kao običan čitalac, ne obraća pažnju na sadržaj već na pravopisne, gramatičke i stilske greške na koje ne obraća, u tolikoj mjeri, pažnju revizor. Posebnu pažnju mora obratiti na detalje teksta kao što su:

- poravnanja teksta;
- način nabiranja (brojevima ili slovima, da li se poštuje redosled i sl.);
- alfabetske liste (npr. bibliografske jedinice su navedene alfabetskim redom; prvo se prati početno slovo a potom svakog sledeće: B u g a r s k i);
- natpise (bilo da se radi o natpisima pored slika, ilustracija, tabela, o glavnim naslovima itd.);
- na poravnanje redova, kolona, razmaka među njima i na jezički sadržaj u njima;

- datume (da li su ispravno napisani i da li su u cijelom tekstu pisani na isti način);
- naslove i podnaslove;
- pisanje imena, bilo da se radi o imenima ljudi, geografskih pojmova, sajtova, izvora itd...

Važno je istaći da revizori i lektori, danas, u doba razvijene tehnologije, moraju posebnu pažnju obratiti na tekstove koji sadrže djelove za koje je već na prvi pogled sasvim jasno da su preuzeti iz nekog drugog jezika, loše prevedeni, obično koristeći Google translate. Takvi djelovi tekstova imaju rečeničke konstrukcije koje nisu u skladu sa jezikom na koji su prevedeni tzv. *host language*.

Pravila kucanja u Wordu

Pravila kucanja se moraju prihvatiti kao pravopisna norma. U protivnom čitaoci dokumenta mogu steći utisak o našoj neprofesionalnosti.

1. Znakovi interpunkcije kucaju se neposredno iza posljednjeg slova u riječi a iza njih se kuca jedan razmak.
2. Na kraju pasusa iza znaka interpunkcije ne treba kucaći razmak nego samo znak za novi red (Enter). Paus ne smije da počinje razmakom.
3. Između dvije riječi kuca se isključivo jedan razmak.
4. Prije otvorenih navodnika i otvorene zagrade kuca se razmak a neposredno iza kuca se tekst koji je pod navodnicima tj. u zagradi. Znak za zatvaranje navoda i

zatvorena zagrada kucaju se neposredno iza posljednjeg slova u tekstu a eventualni razmak ili znak interpunkcije koji se odnosi na cijelu rečenicu unosi se neposredno iza navodnika ili zagrade.

5. Aritmetički znakovi (+, -, X, :, =) uvijek se kucaju kao samostalne riječi sa razmakom ispred i iza njih. Izuzetak je dvotačka koja se koristi u funkciji oznake razmjere kada se kuca bez razmaka (npr. R 1:100).
6. Procenat i promil (% , ‰), ako stoje uz broj kucaju se bez razmaka (npr. 100%).
7. Mjerne oznake se kucaju sa razmakom ispred i iza.
8. Decimalni brojevi se kucaju sa zarezom kao znakom za razdvajanje cijelog i decimalnog dijela bez razmaka (1,234). Tačka se može koristiti kao znak za razdvajanje klasa što se često koristi za pisanje novčanih iznosa (1.234,56).

Ekavski i ijekavski izgovor

Naš jezik ima dva ravnopravna izgovora: ekavski i ijekavski. Razlika između ova dva izgovora zasniva se na zamjeni starog vokala *jat*.

Nije dopušteno miješanje ekavskog i ijekavskog izgovora u tekstu ili u govoru.

Ekavskom dugom *e* odgovara ijekavsko *ije*.

Ekavski izgovor - ijekavski izgovor

Cvet - cvijet

Reč - riječ

Mleko - mlijeko

Stena - stijena

Koren - korijen

Uvek - uvijek

Ekavskom dugom *e* odgovara ijekavsko *je* ispred suglasničkih grupa čiji je prvi član najčešće sonant (n, l, lj, r, v).

Ekavskom kratkom *e* odgovara ijekavsko *je*.

Ekavski izgovor - ijekavski izgovor

- Deca, pesma, mera, koleno, leto, nedra — djeca, pjesma, mjera, koljeno, ljeto

Ekavskom kratkom *e* odgovara u ijekavskom *i*:

- Sejati, vejati, grejati — sijati, vijati, grijati.

Ispred o nastalog od *i* na kraju sloga odnosno riječi

- Živeo, želeo, mleo, hteo — živio, želio, mlio, htio

Ispred *lj* u riječi biljeg (ek. beleg) i u izvedenicama od nje

- Bilješka, zabilježiti i sl.

U ijekavskom izgovoru paralelno se upotrebljavaju:

Prestupna i prijestupna

Presto i prijesto

Prestonica i prijestonica

Preći i prijeći

Prelazni i prijelazni

Prevara i prijevara.

Samo prefiks prije – imaju neke narodne, uglavnom zastarjele riječi, kao npr. Prijeklad (kameni oslonac)

Prijevor (predmet kojim se nešto zatvara)

Prijesjek (sanduk za žito)

Prijemet (vrsta vina).

Neki dubleti u ijekavskom izgovoru:

Vijekovi i vjekovi

Brijestovi i brestovi

Dijelovi i djelovi

Lijekovi i ljekovi

Bijesnim i bjesnim

Pripovijedak i pripovjedaka

Dvodijelni i dvodjelni

Trodijelni i trodjelni...

Cio i cijel

Udio i udjel
Predio i predjel
Smio i smjel
Sio i sjeo
Srio i sreo
Zrio i zreo
Vrio i vreo
Zasio i zasjeo
Sazrio i sazreo
Zapletati i zaplitati
Blijesak i bljesak
Blještati i blještati....

Pored zajedničkog i u ekavskomi u ijekavskom izgovoru: nisam, nismo... u ijekavskom izgovoru je ispravno i nijesam, nijesmo...

Vlastita imena se pišu izvorno – onako kako se izgovaraju i pišu u sredini u kojoj su nastala.

Nedeljko - Nedjeljko - Nedeljko

Cvetko – Cvjetko - Ćetko

Miodrag – Mijodrag

Bela Crkva – Bijelo Polje

Beograd – Biogradsko jezero.

Pravopis – pisanje velikih i malih početnih slova

Lična imena i prezimena, kao i nadimci koji ulaze u sastav imena: Radmila Petrović, Dado, Dušan Silni, Dima Otac...

Ako je riječ o pravim atributima, odnosno objašnjenjima, onda se pišu malim slovom: pop Živan, Ilić otac, Vujačić mlađi.

Imena pripadnika pojedinih naroda: Rus, Poljak, Crnogorac, Srпкиnja, Bosanac...

Imena gradova, sela i varošica i kada su višečlana: Kotor, Kokin Brod, Novo Selo...

Svaka riječ naziva države, republike ili pokrajine: Republika Srpska, Crna Gora, Velika Britanija...

Kod naziva nekih država koje više ne postoje samo je početno slovo veliko: Dubrovačka republika, Habzburška monarhija, Zapadno rimsko carstvo...

Svi pridjevi izvedeni od vlastitih imenica nastavcima – ov i – in: Maričin džemper, Savina pritoka, Saturnov prsten...

Prva riječ višečlanih imena praznika: Nova godina, Dan pobjede, Kurban-bajram; Ali Sveti Sava.

Imenica Bog, kada označava božanstvo neke monoteističke religije.

Prva riječ višečlanih naziva istorijskih događaja: Mojko-vačka bitka, Francuska revolucija, Drugi svjetski rat (Obratite pažnju: Prvi balkanski rat, ali balkanski ratovi).

Prva riječ u nazivima ustanova i organizacija: Beogradski univerzitet, Udruženje književnika Crne Gore, Liberalna stranka...

Strane rječe kada se nađu na početku, bez navođenja imena: Da Vinči, Van Betoven, De Mopasan, De Balzak...

Ako je navedeno ime ove rječe, onda se pišu malim slovom: Onore de Balzak, Ežen de Rastinjak, Leonardo da Vinči.

Jednočlana imena nebeskih tijela: Zemlja, Sunce, Venera, Pluton...

Ako riječ zemlja označava državu, ili površinu koja se obrađuje, piše se malim slovom, kao i sunce i mjesec, kada se ne misli na nebeska tijela, već na izvor svjetlosti.

Nazivi ulica, trgova, bulevara: ulica Vuka Karadžića, ulica Stevana Sremca, ulica Bracana Bracanovića...

Riječ ulica, ako se nađe na početku naziva ulice, kao u navedenim primjerima, može se pisati i velikim i malim slovom: Ulica Vuka Karadžića, Ulica Stevana Sremca...

Ako je riječ ulica (trg, bulevar) neodvojivi dio naziva, uvijek se piše velikim slovom: Ulica lipa, Ulica brestova, Ulica kestenova, Trg slobode, Bulevar revolucije...

MALIM SLOVOM se pišu:

Svi prisvojni pridjevi izvedeni od vlastitih imenica nastavcima -ski, -čki, -čki: podgorički, srpski, nikšićki, jugoslovenski, mojškovački...

Nazivi pokreta i epoha u umjetnosti: prosvjetiteljstvo, humanizam, realizam, romantizam...

Titule, činovi i oznake zanimanja: princ Pavle, knez Danilo, vojvoda Draško, vladika Nikolaj, ambasador, ministar, profesor, doktor, majstor, kapetan...

Vlastita imenica upotrijebljena za naziv biljke ili nekog naučnog pronalaska: bijela rada, dragoljub, njutn, tesla...

Imena životinja, ukoliko su data prema nekoj njihovoj osobini (najčešće boji): rumenka, cvjetuljka, riđan, zelenko, žuća, garov...

Nazivi odlikovanja: medalja za hrabrost, orden rada, ali Karadorđeva zvijezda.

VAŽNO!

Prvo pišemo ime pa prezime.

U spiskovima možemo pisati prvo prezime pa ime.

U bibliografskim zapisima prezime odvajamo zapetom od imena (Andrić, Ivo: *Na Drini ćuprija*).

Malim početnim slovom pišu se vrste mitoloških bića: vila, nimfa, anđeo, vrag, đavo, satana, šejtan...

Kolokvijalna imena pišu se velikim početnim slovom: Era, Gedža, Lala...

Negirana imena pišu se malim početnim slovom: nesloveni, nesrbi...

Nazivi koji su nastali na osnovu neke pripadnosti: vjerske, rasne, političke, stručne, pišu se malim početnim slovom: hrišćanin, katolik, crnac, komunista, partizan, bolonjac, grobar, vukovac, delija, nobelovac, oskarovac...

PRIMJERI:

Smederevska Palanka
Bačko Petrovo Selo
Bačko Dobro Polje
Han Pijesak
Petrovac na Mlavi
Stari grad
Banovo brdo
Savski venac
Profesorska kolonija
Lješanska nahija
Gradska opština Palilula
Opština Palilula
Rimska imperija
Istočno rimsko carstvo
Otomanska carevina
Beogradski pašaluk
Smederevski sandžak
Pariska komuna
Austrijsko carstvo
Večni grad (Rim)
Zemlja izlazećeg sunca (Japan)
Zemlja hiljadu jezera (Finska)
Grad svjetlosti (Pariz)

Srpska Atina (Novi Sad)

Južni pol

Sjeverna Amerika

Crnogorsko primorje

Bliski istok

Novi svet (Amerika)

Crni kontinent (Afrika)

Stari kontinent (Evropa)

Stara planina

Bubanj potok

Rt dobre nade

Pančevački rt

Plava spilja

Skadarsko jezero

Sveti Stefan

Boka kotorska

Bokokotorski zaliv

Zodijački znakovi: Bik, Lav, Vaga, Jarac, Riba, Lav...

Opšti nazivi: planina, brdo, izvor, potok, rijeka, zaliv, more...

Višečlana neprevedena strana imena, svaku riječ, osim pomoćnih, pišemo velikim početnim slovom: Rio Grande, Sijera Nevada...

Strane svijeta malim početnim slovom: sjever, istok, zapad, jug.

(Međutim, ako ovim imenicama označavamo politički, historijski ili kulturni prostor, pišemo velikim početnim slovom: Zapad (npr. kultura i civilizacija Zapada)...

Brankov most

Gazela

Ulica carice Milice

Ulica kneza Miloša

Aluminijski kombinat

Srpsko narodno pozorište

Narodni muzej

Crveni krst

Sportsko društvo *Crvena zvezda*

Glavni odbor Crvenog krsta Srbije

Mlada Bosna

Igra u Crvenoj zvezdi

Igra u Zvezdi

Veliki petak

Prvi maj

Nova godina

Dan republike

Malim slovom pišu se imenice opšteg značenja koje su porijeklom od vlastitih imena: rentgen, napoleon (vrsta novca), donžuan (zavodnik), požega (vrsta šljive)...

Mjerne jedinice po imenu naučnika: tesla, džul. Imena biljaka nastala od vlastitih imena: kata (cvijeće), bijela rada, ruža.

Termini podudarni sa etničkim i žiteljskim imenima: dalmatinac (vrsta psa), solunac (borac na frontu).

Vrste proizvoda: vranac, boing, fića, fap, morava, kalašnjikov.

Ako se ističe stručni ili zvanični naziv, ili ako naziv ima oblik formule, pišemo velikim početnim slovom: Boing 707, Zastava 101, Reno 5...

Naslovi:

Na Drini ćuprija

Boj na Kosovu

Tajna večera

Opšta fizika

Zakon o osnovnoj školi

Uvjerenje o državljanstvu

Magacinska knjiga

Redni broj

Naziv

Količina (razni zvanični dokumenti, administracija).

Konferencije, skupovi, sporazumi, događaji, dokumenti proistekli sa istih:

Olimpijske igre

Godišnja konferencija

Ženevska konferencija

Povelja Ujedinjenih nacija

Manifest Komunističke partije

Krfska deklaracija.

NATPISI I POTPISI

Novogodišnji vašar

Velika rasprodaja

Narodni muzej

Prosvjeta

Politika

Zamjenice Vi i Vaš pišemo velikim početnim slovom ako se obraćamo jednom licu iz poštovanja.

Zamjenice vi i vaš pišemo malim slovom ako se obraćamo većem broju lica.

Velikim početnim slovom pišu se i zamjenice Ti i Tvoj kao znak naglašenog poštovanja, i pored bliskosti sa određenom osobom.

Velikom slovom pišemo i zamjenice: Vaš, Vaša, Vaše, Njegovo, Njeno u izrazima tipa: Vaše veličanstvo, Njegova svetost, Vaša ekselenciju i sl. Ako izostavimo zamjenicu, malim slovom pišemo: veličanstvo, ekselenciju...

SKRAĆENICE

Početne skraćnice:

- ***Samo prvo slovo*** (t. - tačka ili tona; o. – osnova)

- ***Početni suglasnici do prvog samoglasnika***
br. (broj)
str. (strana)
mn. (množina)
čl. (član)

- ***Početni suglasnici do drugog samoglasnika***
gimn. (gimnazija)
prof. (profesor)
god. (godina)

- ***Početni suglasnici do trećeg samoglasnika***
ijek. (ijekavski)
imperf. (imperfekta)

- ***Dio riječi do sufiksa***
srp. (srpski)
polj. (poljski)

rus. (ruski)

tur. (turski)

Sažete skraćnice:

Svode se na početno i karakteristična slova. Ako sadrže posljednje slovo, pišu se bez tačke.

dr (doktor)

jd. (jednina)

mr (magistar)

rsl. (ruskoslovenski)

gđa (gospođa)

stsl. (staroslovenski)

gđica (gospođica)

pf. (perfekat)

Pisanje nekih operativnih skraćnica:

tj.

i sl.

tzv.

itd.

i dr.

npr.

i t. sl.

Mjerne i opšte međunarodne skraćnice

Samo malim slovom pišu se skraćnice od mjernih jedinica metar, gram, litar, čas. [Bez tačke ili sa tačkom]

m ili m. (metar)

cm ili cm. (centimetar)

km ili km. (kilometar)

g ili g. (gram)

kg ili kg. (kilogram)

l ili l. (litar)

dl ili dl. (decilitar)

č ili č. (čas)

kvč ili kvč. (kilovat-čas)

- Međunarodne mjerne skraćenice napisane velikim slovima preuzimaju se neizmijenjene (u izvornoj latinici).
V(volt), W(vat), J(džul), A (amper), T(tesla)
- Neke međunarodne skraćenice možemo i da prevedimo.
h-č. ili č (čas)
kWh-kvč. Ili kvč (kilovat-čas)
- Opšte međunarodne skraćenice uglavnom skraćuju uobičajene latinske izraze. Neke od njih pišu se velikim slovima, a neke imaju i odgovarajuću zamjenu.

a.a. (ad acta - među spise staviti u arhivu)

etc. (et cetera - itd. - i dr.)

M. P. (mjesto pečata)

N. N. (neko nepoznat)

Verzalne skraćenice (akronimi)

Čine spojeno napisana velika slova koja predstavljaju početna slova riječi koje se skraćuju. Između slova se ne piše tačka, osim onih skraćenica u kojima je uobičajeno pisanje tačke (M. P.- mjesto pečata, P. S. ...) Ovako se najčešće skraćuju nazivi

ustanova, institucija, organizacija, država, administrativnih jedinica i sl.

SRN (Savezna Republika Nemačka)	CANU CNP
EU (Evropska Unija)	KIC
MMF (Međunarodni monetarni fond)	JNA IK
OŠ „Vuk Karadžić“ JU	IC MP
SANU (Srpska akademija nauka i umjetnosti)	

- Ako skraćena označava višestani naziv koji u sebi ima prilog ili veznik, onda taj prilog ili veznik ne ulazi u skraćenicu.

ZUOV (Zavod za unapređivanje obrazovanja i vaspitanja)

BiH (Bosna i Hercegovina)

KiM (Kosovo i Metohija)

CSO (Centar za stručno obrazovanje)

- Veržalne skraćene preuzete iz stranih jezika možemo pisati:

U izvornom obliku - latinicom (a mogu se i presloviti i u ćirilicu)

FBI, USA, NATO, BBS.

Prema čitanju (kako ih izgovaramo)

BBS-Bi-Bi-Si (iz Bibisija)

ББИЦ-Бе-Бе-Це

CNN- Si- En- En (iz Sienena)

ЦНН-Це-Ен-Ен

Skraćenicama mogu da se dodaju nastavci.

U pisanju ih odvajamio crticom.

Iz KIC-a, sa JAT-om

Neke skraćénice su nepodesne za izgovor. Pišemo ih u osnovnom obliku i ne dodajemo nastavke.

VMA, na VMA

Verbalizovane skraćénice

Vremenom se neke skraćénice pretvaraju u riječi i počinju shvatati kao imenice. Tada ih možemo mijenjati po padežima ili graditi pridjeve. Pišemo ih spojeno i velikim početnim slovom.

*Nolit, Centropom, Jugoturs, Unesko, Fifa;

(Iz Uneska, sa Fijatom, na Bitefu i sl.)

Kod skraćivanja višečlanih naziva (preduzeća, artikala i sl.) često se vrši slobodan odabir slogova.

BEVAPLEKS (kompleks vitamina B)

NAMA (narodni magazin)

Pisanje nekih skraćenica:

- Stručne, naučne i proizvodne oznake (UKT, PVC, TV, PTT)
- oznake na vozilima (BG, NS, NK, BA)
- strane svijeta (N-sjever, S- jug, E-istok, W-zapad (Z))
- oznake hemijskih elemenata (latinicom i samo prvim velikim slovom)
O (kiseonik), N (azot), Cl (hlor)

Primjeri skraćivanja vlastitih imena

- Vuk S. Karadžić ili Vuk Stefanović Karadžić
- P. P. Njegoš
- N. Sad
- G. Milanovac

INTERPUNKCIJSKI GALIMATIJAS

Izbjegavati nizanje više interpunkcijskih znakova.

Redni brojevi: 1, 2, 3, 4. i 5.

~~№: 1., 2., 3., 4., 5.~~

~~2020./2021.~~

2020/2021

~~Drugi svjetski rat (1939. — 1945.)~~ Drugi svjetski rat
(1939-1945).

~~Knjige su objavljene 1959., 1962., 1965. i 1966. godine~~

Knjige su objavljenje 1959, 1962, 1965 i 1966.

~~Traženi termin se nalazi u tački 18. i 21. a priručnika.~~

Traženi termin se nalazi u tački 18 i 21a priručnika.

PAŽNJA!

*Nipošto pisati ovako „Велика је мудрост у правди
познавати божанске и људске ствари шта је праведно
а шта неправедно“*

- Ili navodnici ili italik, nikako oboje!!!

PLEONAZMI

U svakodnevnoj komunikaciji odomaćila se upotreba jezičkih konstrukcija koje nikako ne svjedoče o visokoj jezičkoj kulturi onoga ko ih izgovara ili piše. Takve jezičke konstrukcije su **pleonazmi**, tj. **izrazi kojima se nepotrebno udvaja (ponavlja) isto značenje**.

Predstavljamo vam pleonaze koje se najčešće upotrebljavaju kod nas, na svim ravnima jezičke komunikacije.

LISTA PLEONAZAMA

1. ~~čak štaviše~~ > čak ili štaviše (koristiti samo jednu od ovih riječi)
2. ~~često puta~~ > često
3. ~~daljni rast~~ > rast
4. ~~daljnje širenje~~ > širenje
5. ~~loša mana~~ > mana
6. ~~međusobna saradnja~~ > saradnja
7. ~~otprilike oko~~ > otprilike ili oko (koristiti samo jednu riječ)
8. ~~ponavljanje iz početka~~ > ponavljanje
9. ~~ponovni povrat/povraćaj~~ > povrat

10. ~~zajedno porazgovarati~~ > porazgovarati (može se porazgovarati samo uz učešće i druge strane)
11. ~~treći po redu~~ > treći (kad je neko treći/prvi/drugi... onda znamo da je takav po redu)
12. ~~veliko mnoštvo~~ > mnoštvo (mnoštvo je nužno veliko)
13. ~~u periodu od februara do juna~~ > od februara do juna
14. ~~ušteta u visini od oko~~ > ušteta oko
15. ~~vremensko razdoblje~~ > razdoblje (razdoblje se isključivo odnosi na vrijeme)
16. ~~0,5 l gratis na poklon~~ > 0,5 l gratis ili 0,5 l na poklon
17. ~~razvoj poslovnih strategija i taktika~~ > razvoj strategija ili razvoj taktika
18. ~~raznorazni~~ > razni
19. ~~ranoranilac~~ > ranilac
20. ~~sam samecit~~ > sam
21. ~~nov novcat~~ > nov
22. ~~na kraju krajeva~~ > na kraju
23. ~~silazi dolje~~ > silazi
24. ~~vrati se natrag~~ > vrati se ili natrag
25. ~~popeti se gore~~ > popeti se
26. ~~danas nisam izlazio napolje~~ > danas nisam izlazio
27. ~~kao na primjer~~ > kao ili na primjer (pisati jedno ili drugo, nikako oboje).

BIROKRATSKE (ZLO)UPOTREBE JEZIKA

Birokratija se javlja glavnim krivcem u zločinu nad jezikom. U potrazi za jednostavnijim i lakšim jezičkim rešenjima birokratija skrnavi jezik i oblikuje ga u nezgrapno čudovište.

Primjeri:

1. Zakoni koji su veoma restriktivni prema ovoj djelatnosti posebno kada je riječ o organizaciji štrajka ili imenovanju direktora škola.

Bolji iskaz: Zakoni koji učiteljima i nastavnicima ne dozvoljavaju da štrajkuju i imenuju direktora škole.

2. Svi članovi Upravnog odbora imali su nepodijeljen utisak da se radi o nešto povoljnijem trendu u pogledu ukupnih finansijskih rezultata.

Bolji iskaz: Svi članovi Upravnog odbora imali su nepodijeljen utisak da su ukupni finansijski rezultati nešto povoljniji.

3. Ove pojave imaju za cilj....

Bolji iskaz: Cilj ovih pojava je....

4. Carine su u funkciji zaštite domaćih proizvođača.

Bolji iskaz: Carine štite domaće proizvođače.

Birokratska jezička zlodjela:

- parkovski prostori umjesto parkova,
- restoranski prostori umjesto restorana,
- zimski i ljetnji period umjesto ljeto i zima,
- vremenski period umjesto vrijeme,
- protestni skup umjesto protest,
- novčana sredstva umjesto novac,
- devizna sredstva umjesto devize,
- poreska davanja/opterećenja/obaveze umjesto porezi,
- reanimacioni postupak umjesto reanimacija,
- velikih razmjera umjesto veliki,
- usporenijim tempom umjesto sporije,
- u što većem obimu umjesto više,
- biti prisutan – prisutno je nezadovoljstvo; sve je prisutni-
je uvjerenje da; prisutno je izostajanje s posla, prisutna je
nestašica – može se zamijeniti nizom drugih izraza: ima,
postoji, zapaža se, vlada, javlja se itd;
- da se nastavi sa preduzimanjem pojačanih mjera i aktiv-
nosti – umjesto da se nastavi sa pojačanim mjerama kako
bi se što efikasnije postigli planirani ciljevi;
- zahtjev za ostvarivanje prava na pomoć za opremu novo-
rođenčadi – umjesto zahtjev za dobijanje pomoći.

NAJUPORNIJE GREŠKE – JEZIČKE PIJAVICE

- **u vezi toga** ili **uvezi s(a) tim** – pravilno: **u vezi s(a) tim**, jer se veza uspostavlja sa nečim;
- **obzirom** ili **s obzirom** – pravilno: **s obzirom na to da**;
- **kući** ili **kod kuće** – sa glagolima kretanja pravilno je **kući**: **Idem kući**. Sa glagolima mirovanja pravilno je **kod kuće**: **Jesi li kod kuće? Biću kod kuće**;
- **čitaoc** ili **čitalac** / **gledaoc** ili **gledalac** / **rukovodioc** ili **rukovodilac** – **Jedan čitalac. Nekoliko čitalaca. Od jednog čitaoca. Od nekoliko čitalaca**;
- **razočarenje** ili **razočaranje** – pravilno: **razočaranje** (nastalo od glagola *razočarati*);
- **svo** ili **sve** – pravilno: **sve** (sve ljudstvo, sve voće, sve vrijeme, sve znanje) [Ova greška je toliko česta da mnogi lingvisti smatraju da je samo pitanje vremena kada će je i norma prihvatiti.]
- **izvinuti se** ili **izviniti se** – pravilno: **izviniti se**;
- **zahvaljujem vam se** ili **zahvaljujem vam** – pravilno: **zahvaljujem vam**.

Ovaj priručnik je osmišljen kao pomoćno sredstvo na edukacijama koje se sprovode u okviru projekta *Training and Education for Deficit Occupations within the Book Industry* (Obuka i edukacija za deficitarna zanimanja u industriji knjiga).

Priručnik nije namijenjen za distribuciju i prodaju, već isključivo kao pomoćni edukativni materijal tokom obuka koje se sprovode u okviru projekta.

Sadržaj priručnika je isključiva odgovornost autora i ne predstavlja nužno stavove Evropske unije.

Prelom, dizajn i štampa: „Golbi”, Podgorica, 2022.